

Minister, help de honingbij!

Op 28 januari jl. gaf Jan Dommerholt van de NBV aan minister Verburg van LNV een Deltaplan* en Tjeerd Blacqui re van bijen@wur van Wageningen Universiteit zijn Visie-rapport** met antwoorden op de vragen van de minister over de bijenproblemen. Hieronder de samenvatting van het Deltaplan en het overzicht van de antwoorden van bijen@wur uit hun Visie. De rapporten zelf zijn na te lezen via www.bijenhouders.nl. In het meinummer zullen beide inhoudelijk worden besproken.

Meer imkers en behoud van gezonde, vitale volken*

De honingbij is het oudste landbouwhuisdier in ons land. Het insect leeft in volken met een sterke sociale structuur en is het merendeel van het jaar actief. Daardoor is de honingbij als bestuiver een zeer belangrijke schakel in de teelt van gewassen. Het aantal bijenvolken in Nederland neemt de laatste jaren sterk af. Enerzijds door teruglopende belangstelling voor de bijenhouderij, anderzijds door massale sterfte van volken in de winter. Vanwege het hobbymatige karakter van de bijenteelt ontbreekt het de sector aan geld om de bijenteelt op een hoger plan te brengen en de al eerder genoemde schakel veilig te helpen stellen.

Waar verbetering nodig is en waarvoor steun wordt gevraagd:

1. De onderzoekscapaciteit bij bijen@wur van Plant Research International versterken met twee formatieplaatsen.
2. Het wetenschappelijk onderzoek en onderwijs zoals dat in de jaren '90 nog bestond, nieuw leven inblazen. Hiervoor vraagt de NBV om het aanstellen van een universitair hoofddocent bij de vakgroep Entomologie van Wageningen UR.
3. Voor voorlichting onder het motto "Duurzame en vitale imkerij" structurele financiering voor twee formatieplaatsen.
4. Financiering van een voorbeeldcampagne om met belanghebbende instanties tot een gevarieerde bijenweide te komen. Voor deze campagne volstaat  250.000.
5. Voor het jaarlijks opleiden van 500 nieuwe imkers, naast de inzet van vrijwilligers,  125.000 voor hulpmiddelen en menskracht.
6. Voor coördinatie en ondersteuning van de acties uit dit Deltaplan professionele ondersteuning van het bureau van de NBV. Jaarlijks  100.000,- maakt dit mogelijk.
7. Voor het inrichten van Kennis- en Praktijkcentra Bijenteelt financiering van de stichtingskosten ad  1.500.000 en een jaarlijkse bijdrage in de exploitatiekosten van  150.000.
8. Er is dringend behoefte aan aangewezen ruimten voor bijenparken in stad, park, buitengebied en natuurgebieden. Om dit te bereiken is steun van de overheid noodzakelijk. Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen worden aangespoord hiervoor ruimte en mogelijkheden beschikbaar te stellen.

Zes vragen van de minister, en de antwoorden**

1. Wat is het belang van honingbijen en andere bestuivers voor landbouw en natuur hier en voor de rest van de wereld?

De economische waarde van bestuiving van cultuurgewassen door insecten is ongeveer gelijk aan 10% van de wereldvoedselproductiewaarde. Voor Nederland is dit ongeveer  1 miljard per jaar. De waarde van de bestuiving voor de natuur is ook zeer groot, maar moeilijk te meten.

2. Is er – zoals de geluiden in de pers doen vermoeden – sprake van massaal (uit-)sterven van de honingbij?

De honingbij gaat in Nederland, net als in de rest van de wereld, achteruit. Als wilde soort bestaat de honingbij in Nederland eigenlijk al niet meer. Soms treedt massale sterfte van bijen op of de volken verdwijnen spontaan, ook bij goede imkers. Van uitsterven is geen sprake, maar de vitaliteit van de bij loopt terug.

3. Zo ja, zijn er aanwijzingen voor de mogelijke oorzaken?

Drijvende krachten voor de achteruitgang zijn de achteruitgang van de natuur, introductie exotische parasieten (varroamijt en *Nosema ceranae*) en intensivering van de landbouw (gebruik pesticiden en vermindering onkruiden). Verder is de bijenhouderij als economische activiteit nauwelijks rendabel meer, is het een vergrijzende 'sector' van hobbyisten. Gebrekkige scholing en voorlichting verhinderen professionalisering. Er is gebrek aan onderzoekscapaciteit om problemen in de sector op te lossen.

4. Wat zijn de gevolgen van de achteruitgang van bijen?

In hoeverre treft de achteruitgang de land- en tuinbouw (inclusief de glastuinbouw) en de natuur in Nederland, in Europa en in de wereld? In hoeverre wordt de voedselvoorziening en de economie bedreigd?

Achteruitgang van bestuivende insecten inclusief de honingbij zal een onherstelbare vermindering van biodiversiteit veroorzaken. Voor de Nederlandse land- en tuinbouw en de voedselvoorziening heeft dit negatieve gevolgen, dus ook voor de economie. Binnenkort zullen er tekorten aan bijenvolken kunnen optreden waarin niet door andere bestuivers kan worden voorzien.

Omdat hommeltjes met door honingbijen verzameld stuifmeel worden geteeld, zijn voor firma's die hommels voor bestuiving leveren voldoende bijen van groot belang.

5. Treft deze achteruitgang ook andere bestuivers?

De achteruitgang treft de meeste bestuivende insecten. Deels heeft die dezelfde oorzaken als bij de honingbijen.

6. Wat is nodig om het tij te keren en te komen tot een vitale bijenhouderij en rendabele hommelteelt?

Drie series van oplossingen kunnen het tij keren:

- a. Uitbreiding van de onderzoeks- en onderwijs/voorlichtingsstructuur.
- b. Professionalisering van de imkerij, door onderwijs, voorlichting en inpassing van de imkerij in de leefomgeving.
- c. Een maatschappelijk gedragen masterplan 'bestuivende insecten' als basis voor beleid en onderzoek, gericht op bescherming van honingbijen en andere insectbestuivers en hun leefomgeving. Het belang van bestuivende insecten gaat verder dan dat van landbouw en voedsel alleen. Ze omvat ook het belang van een bloemrijke natuur en woonomgeving.

*) Deltaplan 'Duurzame en vitale Bijenhouderij in Nederland' NBV, 2009 (www.bijenhouders.nl)

**) Visie Bijenhouderij en Insectenbestuiving. Analyse van bedreigingen en knelpunten, bijen@wur, 2009. (www.bijenhouders.nl en www.bijen.wur.nl).